

Konsumenters synsätt på ekologiska livsmedel avseende frukt, grönsaker & rotfrukter

- En tvärsnittsundersökning ur ett konsumentperspektiv

Irma Nordin

2014

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15hp
Folkhälsovetenskap
Hälsopedagogiska programmet
Folkhälsovetenskap C: Teori och metod med tillämpning och examensarbete

Handledare: Maria Lennernäs Wiklund
Examinator: Albert Crenshaw & Leah Emegwa Okenwa

Nordin, I. (2014). Consumers' perspective of organic food regarding fruit, vegetables and root vegetables. Bachelor thesis in public health. University of Gävle: Department of Occupational and Public Health Sciences.

Abstract

Background: Pesticides in conventional food may be related to morbidity and mortality. Furthermore pesticides have a negative impact on the whole ecosystem. Organic food can presume better health as they contain less chemicals and toxins and contribute to sustainable development efforts.

Objective: The aim was to examine what attitudes consumers have regarding to purchase organic fruit, vegetables and root vegetables.

Methods: The association between consumers' views on conventional food and organic food was investigated using questionnaire given to a population sample of men and women aged by 23-65 (N=60) in grocery stores and in a fitness center. The study was based on a cross-sectional study in a municipality in central Sweden.

Results: Consumers were interested to buy organic food. Environmental factors had a significant association to buy more organic food compared to health reasons. Price was not associated with purchasing organic food.

Conclusion: Consumers indicated that they would buy more organic food if the number of products and brands would increase and if organic products were more noticeable in the grocery store. This emphasizes more information about organic food is needed so that consumers will be able to make wise choices.

Keywords: organic food (fruit, vegetables, root vegetable), pesticide, consumer behavior, conventional food, sustainable development.

Nordin, I. (2014). Konsumenters synsätt på ekologiska livsmedel avseende frukt, grönsaker och rotfrukter. Kandidatuppsats i folkhälsovetenskap. Högskolan i Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv.

Sammanfattning

Bakgrund: Bekämpningsmedel i konventionellt producerade livsmedel kan vara relaterat till sjukdomar och dödlighet. Vidare har bekämpningsmedel negativa effekter på hela ekosystemet. Ekologisk odling och ekologiska livsmedel innehåller mindre kemikalier och gifter samt främjar arbetet för hållbar utveckling.

Syftet: Var att undersöka vilka värderingar konsumenter har till att handla ekologiskt avseende frukt, grönsaker och rotfrukter.

Metod: Sambandet mellan konsumenters synsätt av ekologiska livsmedel och konventionella livsmedel undersöktes med enkätundersökning som delades ut vid matbutiker samt en träningsanläggning. Urvalet var män och kvinnor i åldern 23-65 (N=60). Studien baseras på en tvärsnittsstudie i en kommun i Mellansverige.

Resultat: Konsumenter var intresserade av att handla ekologiska livsmedel. Miljöskäl hade ett signifikant samband med att handla mer ekologiska livsmedel jämfört med hälsoskäl. Pris var associerad med att inte handla ekologiska livsmedel, vilket var en stark faktor till att inköp av ekologiska livsmedel var låg hos konsumenter.

Slutsats: Konsumenter angav att de skulle handla mer ekologiskt om antalet produkter skulle öka och om ekologiska livsmedel skulle synliggöras mer i matbutiker. Vidare påvisas det att konsumenter har informationsbehov, då konsumenter inte är tillräckligt informerade om ekologiskt.

Nyckelord: ekologiska livsmedel (frukt, grönsaker, rotfrukter), bekämpningsmedel, konsumentbeteende, konventionella livsmedel, hållbar utveckling.

Förord

Jag vill tacka min handledare Maria Lennernäs Wiklund vid Högskolan i Gävle för konstruktiv kritik, kommentarer och förslag på förbättringar i den här studien. Tacksamt vill jag tacka Rocío Winnersjö vid Karolinska Institutet för ditt engagemang och tid för hjälp med statistik programmet SPSS, vilket har förbättrat resultatets kvalitet.

Jag vill även tacka familj och vänner som stöttat och motiverat mig under tiden som jag skrivit studien.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till respondenter som tog sig tid att svara på enkäten, vilket har bidragit till betydelsefull information för studien.

Irma Nordin
Gävle, 2014-05-27

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	1
1.1 Definitioner av begrepp.....	1
1.2 Konventionell mat ur ett globalt perspektiv.....	1
1.3 Fördelar och nackdelar med ekologisk odling.....	2
1.4 Efterfrågan av ekologiska livsmedel ökar.....	3
1.5 Ur ett nationellt perspektiv.....	3
1.6 Säkra miljöer och produkter – Folkhälsomål 5.....	4
1.7 Matvanor och livsmedel – Folkhälsomål 10.....	4
1.8 Den enskilda konsumenten.....	4
1.9 Teoretiskt begrepp och påverkansfaktorer.....	5
1.10 Hinder och socioekonomiska faktorer.....	5
1.11 Konsumtionsstudier.....	6
1.12 Problemformulering.....	6
2. Syfte och frågeställningar.....	7
3. Metod.....	7
3.1 Litteraturgenomgång.....	7
3.2 Val av ansats.....	7
3.3 Urval.....	7
3.4 Datainsamling.....	7
3.4.1 Pilotstudie.....	8
3.4.2 Utdelning av enkät.....	8
3.5 Dataanalys.....	8
3.7 Forskningsetiska överväganden.....	9
4. Resultat.....	10
4.1 Påverkansfaktorer och ekologiska livsmedel.....	10
4.2 Aspekter som är viktiga för konsumenter vid köp av ekologiskt.....	11
4.3 Attityder och förtroende för ekologiskt.....	14
4.4 Sammanfattning av resultat.....	14
5. Diskussion.....	15
5.1 Resultatdiskussion.....	15
5.1.1 Konsumenter och ekologiska livsmedel.....	15
5.1.2 Påverkansfaktorer och vad konsumenter värdesätter.....	15
5.1.3 Faktorer som inverkar till att ekologiska livsmedel inte väljs.....	15
5.1.4 Förslag till hur ekologisk försäljning kan öka.....	16
5.2 Metoddiskussion.....	17
5.2.1 Osäkerfaktorn.....	17
5.2.2 Validitet och reliabilitet.....	17
5.2.3 Selektionsbias.....	17
5.2.4 Kodning av variabelvärden.....	18
5.3 Slutsats.....	18
5.4 Förslag till framtida forskning.....	19
Referenslista.....	20
Bilaga 1 - Tabellförteckning	
Bilaga 2 - Missivbrev	
Bilaga 3 - Enkät	

1. Bakgrund

1.1 Definitioner av begrepp

Benämning av *ekologiska livsmedel* avser ekologisk odling som fokuserar på giftfria metoder [1]. Metoderna bygger på att främja lokala och förnybara resurser. Då skördarna blir mindre för de flesta grödor vägs det upp med högre priser vid försäljning. Större arealer används per producerad gröda, vilket innebär att antalet hektar ökar för att kunna odla samma mängd. Ekologisk odling baseras på en allsidig växtföljd, där organiska grüngödslingsgrödor används som är kvävefixerande, exempelvis klöver för att ge mer näring i jorden [1].

Definition av *konventionella livsmedel* innebär odling där kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel används [2]. Genteknik, genetiskt modifierade organismer (GMO), utnyttjas för att förändra växternas egenskaper för att öka produktionen av konventionell mat. Avsikten med konventionell produktion är att framställa mat som ger hög produktion och ökad effektivitet [2].

Hållbar utveckling handlar om att människors behov tillgodoses utan att riskera kommande generationers behov [3]. Begreppet innebär långsiktighet, helhetssyn och ett globalt perspektiv. World Health Organization (WHO) beskriver att hälsa är en mänsklig rättighet och den viktigaste faktorn för hållbar utveckling och där ett fungerande ekosystem är essentiellt för att nå en god folkhälsa [3].

Gränsvärdet beskriver den maximala mängd (mg/kg) som ett ämne får användas i livsmedel, vilket innebär en accepterad risk för individers hälsa. Gränsvärden grundas på en toxikologisk riskvärdering och med avsikt att skydda konsumenter [4].

1.2 Konventionell mat ur ett globalt perspektiv

Kemikalier och gifter, såsom bekämpningsmedel (pesticider) i konventionell mat skadar och ökar dödligheten i världen [5]. Framst för de som producerar mat samt utsätts för dessa substanser. Det beräknas även att sjukdomar kommer att tillkomma till följd av livsmedel som innehåller kemiskt farliga ämnen. Det uppskattas vidare att låg exponering av bekämpningsmedel i livsmedel kan ge ökad cancerrisk, fortplantningsstörningar, förändrat immunförsvar, allergier, störningar i endokrina systemet, kognitiv försämring och risk för fosterskador [5]. World Health Organization (WHO) ser allvarligt på hur framtida generationer kan komma att påverkas av exponering för kemiska ämnen, i små mängder ur ett längre tidsperspektiv [3]. Även hur ämnen samverkar då det kan ge en högre toxisk effekt och vidare påverka till negativa följder för individer. Ohållbara nivåer på ekosystemet har lett till förlust, vilket medför negativa konsekvenser för individers hälsa. Allt levande på jorden är beroende av ett fungerande ekosystem och där individer sätter tilltro att det ska finnas mat och rent vatten [3]. Vidare beräknar WHO att gifter årligen dödar 355 000 individer [5]. Två tredjedelar av dödsfallen inträffar i utvecklingsländer där överdriven exponering för skadliga kemikalier används vid ohållbara jordbruksformer är en faktor. De giftiga kemikalierna ackumuleras i mark, luft och vatten [5]. Detta innebär att kemiskt farliga ämnen lagras i hela näringskedjan. Bioackumulation sker när kemiska ämnen transporteras från födan till kroppen, med risk att höga halter toxiner ansamlas i kroppen. Sådana kemiska ämnen kan absorberas snabbt, medan eliminering sker långsamt, särskilt om ämnet är fettlösligt [6]. Bekämpningsmedel används huvudsakligen för att motverka angrepp av insekter och skadedjur på växter vid produktion av konventionella livsmedel [7]. Risker att utsättas för bekämpningsmedel varierar beroende av graden att exponeras för dessa ämnen. År 2006 användes över 500 registrerade bekämpningsmedel i världen och 500 000 ton var föråldrad och användes inte, vilket medför en onödig belastning på miljön och individers hälsa [7].

En studie som gjordes i USA påvisar med hjälp av utvecklad kemisk analysteknik att det blivit enklare att upptäcka bekämpningsmedel i mycket låga koncentrationer i mänsklig vävnad [8]. Vidare påvisas det att bekämpningsmedel tränger in i moderns och faderns reproduktiva vävnader samt organ, detta leder till skador redan före befruktningen och kan orsaka infertilitet. Hormonstörande ämnen kan därför innebära en stor fara vid graviditet och att barnet påverkas negativt redan innan födsel. Kemiska ämnen har även återfunnits i bröstmjolk hos mödrar i North Carolina i USA och överförs därmed direkt till barnet. Barn till föräldrar som arbetat med bekämpningsmedel har fötts med missbildningar i Mexiko, bland annat med defekter på nervsystem. Exponering för ämnena DDT/DDE har ingen omedelbar verkan, emellertid kan sådana ämnen ha en negativ effekt ur en längre tidsaspekt då det tar lång tid innan de bryts ned. Säkrare och förbättrande bestämmelser för bekämpningsmedel på politisknivå behövs för att skydda individers hälsa samt miljö [8]. En liknande studie från USA redovisar att bekämpningsmedel även kan medverka till störningar i nervsystemet och hjärnan, vilket vidare påverkar individers beteende och funktion. Bekämpningsmedel i låga koncentrationer skadar individer och där kommande generationer inte är skyddade [9].

En studie som gjorts i Brasilien påvisar att allmänhetens oro har ökat för användningen av bekämpningsmedel och GMO i konventionella livsmedel [10]. Oron grundas i hur produktion av konventionella livsmedel sker, transporteras, behandlas och lagras. Vidare redogörs det för vilka beslutsprocesser politik, myndigheter samt näringsliv måste ta, i förhållande till vilka risker som kan påverka samhället. Bekämpningsmedel har lett och leder till negativa konsekvenser ur ett globalt perspektiv. Vidare konstateras det för att minska eventuella hälsoeffekter behöver säkerheten öka ytterligare i livsmedel, detta genom att lagstiftning skärps och förnyas [10].

1.3 Fördelar och nackdelar med ekologisk odling

En litteraturstudie som gjordes i USA påvisar att ekologisk produktion kan bidra till den globala livsmedelsförsörjningen. Ekologisk odling belastar miljön mindre då endast organiskt gödselmedel är acceptabelt [11]. Användning av ekologiska metoder kan producera tillräckligt med mat för att tillgodogöra den växande befolkningens matbehov. Detta då kvävefixerande baljväxter kan ersätta användning av konstgödsel. Ekologiskt jordbruk minskar de skadliga miljöeffekter som konventionell odling medför och säkerheten i livsmedel kan öka. Emellertid medför en ökning av ekologisk produktion utmaningar, bland annat kostnader. Det behövs även mer forskning för att effektivisera metoder för att expandera ekologisk odling [11]. En kanadensisk studie redogör att ekologisk produktion är mer kostsamt för den enskilda producenten, då det inte sker i samma omfattning som konventionell mat [12]. När bekämpningsmedel undviks i ekologisk produktion, blir det svårare att försvara sig mot angrepp av insekter och skadedjur vid odling av frukt och grönsaker. En kritisk aspekt är att det kan leda till att skörden blir mindre lönsam [12].

För att få namnge livsmedel som ekologiska måste de innehålla minst 95 % ekologiska inslag [13]. Det krävs även att hela tillverkningen granskats av en oberoende organisation och följs av bestämmelser som EU tillsatt. Konstgödsel, kemiska ämnen och GMO får inte användas vid produktionen av ekologiska livsmedel. Konsumenten ska kunna vara säkra på att livsmedel som är märkta "ekologiska" har kontrollerats enligt regler från EU och varumärket ekologiskt är namnskyddat via lagar [13].

1.4 Efterfrågan av ekologiska livsmedel ökar

Efterfrågan på ekologiska livsmedel påvisar en ökning under de senaste två decennierna globalt sett och har fördubblats sedan år 2000 [14]. Den globala försäljningen har ökat främst i Europa och Nordamerika, det kan dock inte påvisas en jämn fördelning hos konsumenter vad gäller köp av ekologiska produkter då brist på intresse och kunskap hos konsumenter var orsaker. Studien baseras på tre europeiska marknader (Danmark, Italien och Storbritannien) för jämförelser gällande konsumenters efterfrågan på ekologiska livsmedel. Studien indikerar starkt att efterfrågan på ekologiska livsmedel kommer fortsätta att öka i framtiden [14]. Efterfrågan hos konsumenter stöds av en liknande studie, vilket kan bero på ett ökat intresse hos konsumenter för mer hälsosam och säkrare kost samt engagemang för miljöfrågor [15]. Dock är efterfrågan på ekologiska produkter i Europa förhållandevis låg, med undantag för Skandinavien och Tyskland. Trots en ökad oro hos konsumenter gällande livsmedelsäkerhet, känner konsumenter brist på tilltro för ekologiska livsmedel, vilket kan bero på att konsumenter upplever osäkerhet kring kvalitet för ekologiska livsmedel och attribut [15]. Vidare blir konsumentmakten betydande i främjandet av hållbar utveckling. Desto fler konsumenter som efterfrågar ekologiska livsmedel, kommer även utbudet av ekologiska produkter öka och bli bättre. Konsumenter påvisar då att ekologiska livsmedel är viktigt och ger mandat till politiker i arbetet med främja det ekologiska jordbruket [13].

1.5 Ur ett nationellt perspektiv

En studie som gjorts i Sverige visar att livsmedelsmärkning av ekologiska produkter som miljömärke skiljer sig åt mellan länder [16]. Ett ökat behov av märkning behövs både i USA och i europeiska länder, för att falska ekologiska märkningar skall undvikas. Sverige har lyckats bra med sådan märkning, bland annat har föreningen kontroll av ekologisk produktion (KRAV) fått högt förtroende av allmänheten och myndigheter. I USA kontrolleras ekologisk produktion av myndigheter, medan i Sverige kontrolleras sådan produktion oberoende av statliga myndigheter, exempelvis KRAV som har kriterier och regler för ekologisk livsmedelshållning [16].

Livsmedelsverket gör årligen en offentlig kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel [17]. Detta för att säkerhetsställa att bekämpningsmedelsresterna ej överstiger gränsvärdena i maten och utgör en hälsorisk. Livsmedelsverkets syfte med kontrollerna är även att säkerhetsställa att lagstiftning följs samt att säkerställa att maten som konsumeras är utom fara. I Livsmedelsverkets kontroll som genomfördes 2010 kunde det dock påvisas att gränsvärden i frukt (3 %) och grönsaker (5 %) från länder utanför EU överskreds. Försäljning av frukt och grönsaker som innehöll ett för högt riskvärde stoppades av Kemikalieinspektionen. I frukt och grönsaker odlade i Sverige kunde resthalter av bekämpningsmedel inte hittas. Det kunde inte heller påvisas resthalter av bekämpningsmedel i ekologiska livsmedel. Frukt och grönsaker producerade utanför EU innehöll mest bekämpningsmedel. I bordsdruvor (vindruvor) från Turkiet upptäcktes resthalter från totalt 17 olika substanser [17].

Naturskyddsföreningen har granskat Livsmedelsverkets tester på 647 konventionella frukter under 2013 [18]. I 9 av 10 frukter vilket motsvarar en andel på 87 % innehöll vindruvor, äpplen, päron och bananer bekämpningsmedelsrester. Ämnet karbendazim kunde hittas i äpplen, det befaras att ämnet kan vara cancerogent, hormonstörande samt reproduktionsstörande. Ämnet karbendazim finns inte bara i skalet på äpplet, utan i hela frukten och går därför inte att skölja bort. Av de äpplen som konsumerades under 2011 var 80 % importerade. Vindruvor är en av de frukter som är mest besprutade med flera olika ämnen, vilket förstärker effekten att ämnen samverkar. Ämnet thiabendazol används för att motverka svampangrepp och kunde påvisas i päron. Tidigare studier visar att thiabendazol främst

påverkar sköldkörteln och levern, det finns även misstankar om att ämnet kan vara cancerogent. Trots att Sverige har ett bra klimat för päronodling, är det endast 4 % som odlas i Sverige. Livsmedelsverket fann totalt 10 olika bekämpningsmedelsrester i 60 prov bland bananer. Det kemiska ämnet parakvat används vid banan plantager för ogräsbekämpning och är förbjudet inom EU. Parakvat har klassificerats som "akut giftigt" för individer, exponering för ämnet via huden eller inandning kan leda till lungkollaps. Ämnet kan vidare ge symptom som hjärtklappning, njurproblem och leverskador. Då parakvat bryts ner långsamt och lagras i naturen kan det också ge långvariga effekter på hela ekosystemet [18].

1.6 Säkra miljöer och produkter – Folkhälsomål 5

Folkhälsomålet 5 beskriver den yttre miljön och hur konsumtion av olika livsmedel kan påverka hälsan, exempelvis vilken verkan kemikalier i livsmedel kan ha på människan [19]. Målet beskriver även att konsumtion och ett ändrat beteende är ett led till att påverka för hållbar utveckling, minskad belastning på miljön och bättre hälsa. Målets syfte är att eliminera och minska exponering av olika gifter samt att det inte utgör en hälsofara [19].

1.7 Matvanor och livsmedel – Folkhälsomål 10

Folkhälsomålet 10 redogör för att en god kostsammanhållning har en betydande inverkan på människors hälsa och kan minska risken för uppkomsten av sjukdomar [20]. Vidare rekommenderas det ett högt intag av frukt och grönsaker, 500 gram/dag, särskilt barn tillråds till att ha ett högt intag av frukt och grönsaker [21].

1.8 Den enskilda konsumenten

Från år 1960 fram till 1990 följde priserna på livsmedel den allmänna prisutvecklingen [22]. Efter det har livsmedelspriserna inte ökat lika mycket som inflationen, generellt sett har maten blivit billigare. Från år 1960 och framåt har användningen av färska grönsaker tredubblats, även mer frukt konsumeras [22]. Ekonomiska faktorer, såsom priset på ett visst livsmedel, priset på liknande livsmedel och den enskilda konsumentens inkomst påverkar konsumtion av livsmedel. Konsumenters inställning till näringsrekommendationer och hälsa, kunskap och medvetenhet om säkra livsmedel samt livsmedelstillsatser, inverkar också vid val av livsmedel [23].

En forskningsöversikt över konsumenters beteende har gjorts på uppdrag av Konsumentverket, i syfte att öka konsumenters benägenhet att köpa mer ekologiska livsmedel [24]. Tidigare forskning visar att konsumenter har intresse för ekologiska livsmedel, andelen köpta ekologiska livsmedel är dock fortfarande låg. Det kan även påvisas skillnad mellan konsumenters inställning till att handla ekologiska livsmedel, där olika faktorer har betydelse så som konsumenters kön, ålder samt utbildning. Konsumenter värdesätter god smak och kvalitet högre jämfört med att maten är ekologiskt odlad. De konsumenter som handlar ekologiskt anser att den maten är mer hälsosam och bättre för miljön jämfört med konventionell mat. Det redogörs även att konsumenter upplever tveksamhet vid köp av ekologisk mat, vilket kan ha orsak i att bedöma miljöinformation samt att det finns många olika ekologiska märkningar [24].

En studie genomförd i Sverige har undersökt svenska konsumenters uppfattning om konventionella grönsaker som odlats nationellt, jämfört med ekologiska grönsaker som importerats [25]. Resultatet visar att svenskt ursprung ansågs som viktigare än att det skulle vara ekologiskt odlad. Grönsaker som var lokalt odlade i Sverige associerades positivt med hög kvalitet, medan import sågs som något negativt. Tomater som både hade svenskt ursprung och var ekologiska bedömdes som godare, jämfört med tomater som importerats från Holland [25].

En stor andel konsumenter anser att det är viktigt att maten är lokalt producerad och på ett miljövänligt sätt [26]. Vidare kritiseras den konventionella odlingen av konsumenter. Detta baseras på en litteraturstudie från Sverige och där jämförelser gjordes mellan Danmark, Norge och Sverige under åren 1970 till 2003. Det påvisades att både Danmark och Norge haft större inverkan politiskt gällande det ekologiska jordbruket, medan Sverige inte haft lika stor påverkan inom den svenska politiken [26].

1.9 Teoretiskt begrepp och påverkansfaktorer

Bartholomew et al. hänvisar till Banduras teori *Social cognitive* (1986), teorin beskriver interaktion mellan individ, beteende och miljö [27, s. 120]. Det kan ge en större insikt för att förstå bakomliggande faktorer som påverkar individers handlingsätt där personliga, beteendemässiga och miljömässiga aspekter kontinuerligt påverkar varandra. Även social påverkan och samhällets normer inverkar på individers beteende, vilket i detta fall relateras till konsumentbeteende och attityder till ekologiska livsmedel samt konventionella livsmedel. Individer behöver uppmuntran för att kunna förändra ett visst beteende, exempel att individer inspireras i den sociala miljön genom lärande till att handla mer ekologiskt då det är bättre ur flera synpunkter [27, s. 120].

En studie har fokuserat på konsumenters objektiva samt subjektiva kunskap för att öka deras tendens att handla ekologiska livsmedel [28]. Det objektiva perspektivet tar hänsyn till fakta, medan det subjektiva utgår från individers känslor och attityder. Resultatet visar att motivet till att handla ekologiskt främst är att produktion sker utan bekämpningsmedel, vilket är bättre både för miljö, hälsa, kvalitet och smak. Anledningar till att köp av ekologiskt inte sker är pris samt brist på tillgänglighet. En positiv korrelation kan ses mellan det objektiva och subjektiva perspektivet [28]. En liknande studie har undersökt konsumenters beteende, där faktorer som hälsa, tillgänglighet och utbildning inverkar positivt till att handla ekologiskt. Dessa faktorer kan användas som strategi till att få fler konsumenter att välja ekologiskt, exempelvis för att synliggöra ekologiska produkter mer i matbutiker [29].

En dansk studie redogör för hur bekvämlighetsbeteende styr konsumenter när de handlar ekologiskt, där ekologiska produkter ska vara väl synliga och helst inneha ett miljömärke för att konsumenter ska välja ett sådant livsmedel [30]. Studien visar även att faktorer som etiska och politiska överväganden samt nationellt ursprung är viktigt för konsumenter som handlar ekologiskt före konventionellt. Även chockerande och negativa nyheter om konventionell odling och livsmedel i media ökar konsumenters val till att välja ekologiskt [30].

1.10 Hinder och socioekonomiska faktorer

En svensk studie visar att konsumenter har en positiv inställning till ekologiska produkter och anser att miljöfrågor är viktigt, dock är den ekologiska försäljningen ändå låg [31]. Detta beror på en rad orsaker, bland annat att konsumenter upplever att priset är för högt, vanor starkt styr inköp samt är svåra att bryta, tillgängligheten anses som låg, brist på både marknadsföring och information om ekologiskt. Studien visar att möjligheterna måste öka för att konsumenter skall göra medvetna val i matbutiken, där kommunikation om klimatpåverkan måste tillta. Ett förslag är att det finns en logotyp på förpackningen av livsmedel, där det framgår att produkten exempelvis har tagit hänsyn till att minska utsläpp [31].

En brittisk studie har undersökt sambandet mellan konsumtion av ekologiska livsmedel samt demografiska och socioekonomiska faktorer (n=4064) [32]. Det redogörs för att konsumenter som har möjlighet att handla ekologiskt även har bättre matvanor. Studien konstaterar att tidigare forskning visar att konsumtion av ekologisk mat signifikant reducerar risken för exponering av bekämpningsmedel och minskar uppkomst av sjukdomar. Deltagare som ingick i studien och som hade högre utbildning var mer benägna att handla ekologiska livsmedel jämfört med deltagare som hade en lägre utbildningsnivå. Ett samband kunde även påvisas mellan individer som hade högre inkomst och köp av ekologiska livsmedel. Kvinnor konsumerade ekologiska livsmedel mer frekvent jämfört med män [32].

1.11 Konsumtionsstudier

I en litteraturstudie sammanfattas forskningsresultat om skillnader mellan ekologisk odling och konventionell odling [33]. Ekologiska livsmedel kan ge ett högre intag av näring och vissa vitaminer, exempel vitamin C. Forskning påvisar att ekologisk odling har fler fördelar jämfört med konventionell odling, dock har det ännu inte statistiskt säkerställts. Emellertid har intresset ökat hos konsumenter för ekologiska produkter, då det finns en oro för vad bekämpningsmedel och GMO i livsmedel kan orsaka. Det konventionella jordbruket har förutom en belastning på miljön och negativa hälsoeffekter, också en totalt högre kostnad för hela produktionen. Epidemiologiska studier påvisar att konsumenter som har ett högt intag av frukt och grönsaker har längre livslängd, vilket grundas på ett högre intag av antioxidanter som kan finnas i ekologisk frukt och grönsaker. Det kunde inte påvisas någon signifikant korrelation i livsmedelssäkerhet mellan ekologiska äpplen eller konventionella äpplen. En viktig aspekt som redogörs är att tydligare information behövs för att konsumenter ska kunna göra kloka val vid köp livsmedel [33].

En dansk studie har undersökt 3200 danska hushåll genom observationer under åren 2002-2007 [34]. Dess syfte var att studera vilken påverkan media har på konsumenters efterfrågan av ekologiska och konventionella livsmedel, som frukt och grönsaker. En beräkning visar att negativ information om bekämpningsmedel i konventionella livsmedel ökar sannolikheten att konsumenter väljer att handla ekologiskt. Vidare påverkar positiv information om ekologiska livsmedel att konsumenter väljer ekologiskt före konventionellt. Benägenheten till att handla mer ekologiskt inverkas även av konsumenters uppfattning. Konsumenter som är positivt inställda är även beredda att betala mer för ekologiska livsmedel [34].

1.12 Problemformulering

När bekämpningsmedel ofta påträffas i mat och miljö bör problematiken tas på större allvar och livsmedelssäkerheten skärpas [8]. Vidare har konsumenters oro ökat kring kemiska ämnen och gifter i konventionella livsmedel [10]. Det finns flera olika bestämningsfaktorer som påverkar till om individer handlar ekologiskt eller konventionellt. Konsumenten ställs ständigt inför olika avväganden vid köp av mat, där olika faktorer avgör varför konsumenten väljer ett livsmedel före ett annat [23]. Hypotes blir att socioekonomiska faktorer och brist på information om ekologiska livsmedel påverkar till om konsumenter handlar ekologiskt eller inte. Den här studiens intention är utifrån konsumenters betraktelsesätt undersöka vilka faktorer som påverkar till att konsumenter handlar ekologiskt eller konventionellt. Studien kan bidra med information om konsumenters synsätt av ekologiska livsmedel. Vidare kan det påvisas att det behövs mer forskning inom området om konsumenters syn av ekologiska livsmedel samt om det ekologiska alternativet är bättre jämfört med konventionellt. Mer forskning inom området kan förbättra arbetet för myndigheter och näringsexperter. Kunskapsläget visar att det finns olika och motstridiga uppfattningar hos forskare att ekologiska livsmedel skulle vara bättre, där meningarna går isär om nytta och skada med den ena eller den andra odlingsformen.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka vilka värderingar konsumenter har till att handla ekologiskt avseende frukt, grönsaker och rotfrukter.

1. Anser konsumenter att ekologisk mat är viktigt för den egna hälsan eller av miljöskäl?
2. Vad är det som påverkar konsumenten till att handla ekologiska livsmedel?
3. Vad är det som inverkar till att konsumenten inte väljer ekologiska livsmedel?

3. Metod

3.1 Litteraturgenomgång

Artikeldatabaserna Discovery, Google Scholar, PubMed och Web of Science användes för att söka fram vetenskapliga artiklar. Följande nyckelord användes: Organic food (fruit, vegetables, root vegetable), Pesticide, Consumer behavior, Conventional food, Sustainable development. För att få specifika träffar vid sökningen användes "AND", vilket gjorde det möjligt att flera sökord kunde kombineras. För att endast aktuell forskning skulle användas, valdes artiklar från 2000 och framåt. På svenska användes följande nyckelord vid sökning: Ekologiska livsmedel, Bekämpningsmedel, Konsumentbeteende, Konventionella livsmedel och Hållbar utveckling.

3.2 Val av ansats

Studien är en tvärsnittsstudie då den skett under ett visst tillfälle [35]. Studien genomfördes med en enkätundersökning och data analyserades kvantitativt. En kvantitativ metod ger statistiska och kvantifierbara resultat och avser att generalisera olika variabler [36]. En sådan metod ansågs som lämpligast för att nå en stor andel konsumenter och deras synsätt om ekologiska livsmedel avseende frukt, grönsaker och rotfrukter.

3.3 Urval

Urvalet var respondenter i åldern 23-65 i en mellan stor kommun i Mellansverige. Åldersgruppen var bred då det var väsentligt att målgruppen hade ett eget hushåll samt att respondenter själv eller gemensamt med partner stod för matinköp. Detta avseende då det skulle ge bäst tillförlitlighet samt att urvalet blev representativt för studiens syfte [37]. Urvalsmetoden som användes var kvoturval, då det ansågs viktigt att urvalet var representativt för båda könen [36]. En jämn fördelning mellan könen gjordes vid sammanställning av data. 60 enkäter kom att delas ut, där 30 stycken delades ut till män och 30 enkäter delades ut till kvinnor. När respondenter tillfrågades om att delta i undersökningen frågades det efter deras ålder samtidigt som syftet med urvalet förklarades, individer som inte var inom åldersgruppen valdes strategiskt bort.

3.4 Datainsamling

Forskningsfältet studerades i syfte att kartlägga vad tidigare studier gjort gällande konsumentperspektiv av ekologiska och konventionella livsmedel. Vid utformning av enkäten baserades vissa frågor från två redan befintliga enkäter. 9 frågor baserades utifrån en tidigare studie [38]. 4 frågor har delvis utgått ifrån en survey, en engelsk webbaserad enkät och kom att översättas [39]. Då de två tidigare enkäterna inte fokuserade på ekologiska frukter, grönsaker och rotfrukter, har frågorna formulerats om för att studiens syfte och frågeställningar skall nås. Utöver detta konstruerades även egna frågor, enkäten kom att innehålla totalt 24 frågor (se bilaga 3). En fördel med att använda sig av redan för konstruerade frågor är att de redan blivit kvalitetstestade [36].

Ett stort fokus låg på att utforma tydliga frågor och svarsalternativ, dels för att enkäten skulle vara lätt att förstå [37]. Därför användes exempelvis inte begreppet konventionella livsmedel, utan istället icke-ekologiska livsmedel i enkäten. Det var viktigt att respondenterna tolkade frågorna och svarsalternativen på ett liknande sätt. Enkäten kom därför att innehålla standardiserade frågor, vilket innebär att frågor samt svarsalternativ presenterades på ett likvärdigt sätt för alla respondenter. Övervägande frågor i enkäten var uppbyggda med fasta svarsalternativ, vilket innebär att det redan fanns givna svar och där respondenten förväntades fylla i ett alternativ eller flera. Tre av de sista frågorna i enkäten var öppna frågor och det innebär att respondenten själv fick skriva ned sitt svar [37].

3.4.1 Pilotstudie

Därefter gjordes en pilotstudie på fem personer som fick kvalitetstesta enkäten [36]. Detta gjordes i syfte att undersöka hur dessa personer upplevde frågorna och svarsalternativen samt hur lång tid det skulle ta att besvara enkäten. Efter det reviderades och utvecklades enkäten utifrån deras kommentarer. Ett missivbrev utformades (se bilaga 2) för att informera respondenterna om studiens syfte, hur studien förhöll sig till de etiska aspekterna samt vad informationen från enkäterna skulle användas till [36].

3.4.2 Utdelning av enkät

Samtliga enkäter delades ut i pappersform, tre olika matbutikskedjor besöktes, där ett muntligt godkännande gavs av butikschefer att få dela ut enkäter till konsumenter i deras butiker [40]. Vid kontakt med respondenterna visades missivbrevet i skriftlig form då de tillfrågades om de ville delta i undersökningen. Många respondenter avböjde dock att medverka vilket medförde att svarsfrekvensen blev låg vid matbutikerna. Därför gjordes ett val om att skicka ett mail till en träningsanläggning i samma kommun som matbutikskedjorna och ett godkännande om att få dela ut enkäten gavs av verksamhetschefen. Missivbrevet visades för respondenterna på träningsanläggningen på samma sätt som i matbutikerna vid förfrågan om att delta i enkätundersökningen [40]. Svarsfrekvensen blev högre på träningsanläggningen, då fler respondenter var benägna att medverka i undersökningen.

3.5 Dataanalys

Statistikprogrammet SPSS användes för analys av insamlad data [41]. Vid inmatning av data kodades varje enkät med ett identitetsnummer, detta för att avidentifiera respondenterna [38]. Frågorna matades in i en logisk följd som enkäten var uppbyggd, där variabeln kodades antingen med en siffra som frågan hade eller med bokstäver som frågan innehöll. Exempelvis fick fråga 5, kod sysselsättning och variabelvärden blev 1 = "Arbetar", 2 = "Studerar", 3 = "Arbetslös", 4 = "Pensionär", 5 = "Annat". Resterande frågor kodades på liknande sätt. För att möjliggöra analys skapades nya variabler utifrån de inmatade enkätfrågorna [41].

Internt bortfall har förekommit på enstaka frågor, vilket innebär att vissa respondenter inte svarade på samtliga frågor i enkäten [37]. Innan materialet analyserades och tolkades, kontrollerades inmatningen och enstaka systematiska fel kunde hittas. Felaktiga siffror som skrivits in i fel kolumn korrigerades för att data skulle vara korrekt [40]. Chi-två test utfördes för att testa hypotesprövning och signifikansnivå [35]. Även bivariat korrelation har gjorts, detta för att studera beroendeförhållandet mellan variabler som kan rangordnas. Vidare utfördes binär logistisk regression, vilket undersöker vilken effekt en variabel har för en annan samt analyserar sambandet för en beroende variabel med andra variabler. Med oddskvot (OR) räknades sannolikheten ut om det fanns association mellan exponering och egenskap. Data presenteras med frekvens samt procentandelar [35].

3.7 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådet tar upp fyra etiska huvudkrav som det är viktigt att ta hänsyn till vid forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet [40]. Informationskravet innebär att information skall ges om studiens syfte samt att det är frivilligt att delta i undersökningen och att individer har rätt att avbryta sin medverkan. Samtyckeskravet beskriver att forskaren behöver inhämta samtycke från individer till om de vill medverka i undersökningen. Hänsyn skall tas till individer som väljer att inte medverka. Konfidentialitetskravet tydliggör att individer som lämnar uppgifter i en undersökning skall behandlas konfidentiellt. Det innebär att ingen enskild individ kan identifieras och att materialet ska förvaras så att obehöriga ej kan ta del av dessa uppgifter. Nyttjandekravet innebär att insamlat material endast får användas i forskningssyfte, det ska även framgå för individer som deltar i undersökningen att de har blivit upplysta om vad uppgifterna kommer nyttjas till [40].

Studien har förhållit sig till de fyra etiska huvudkraven, dels genom att missivbrevet formulerats tydligt och var informativt mot studiens syfte (se bilaga 2) [40]. Inhämtad data har behandlats konfidentiellt vid användning av SPSS. Hänsyn togs även till de individer som avböjde att medverka i enkätundersökningen. Samtycke och medgivande kunde erhållas då respondenter valde att besvara enkäten samt efter att respondenterna läst missivbrevet som uppvisades. Känsliga frågor har undvikits i enkäten för att respondenter inte ska uppleva sig kränkta. Genom att ha varit konsekvent och förhållit till de kriterier som de etiska huvudkraven bygger på, kan de etiska aspekterna anses som uppfyllda [40].

4. Resultat

4.1 Påverkansfaktorer och ekologiska livsmedel

I tabell 1 presenteras bakgrundsfrågor så som sysselsättning, vem som huvudsakligen handlar i hushållet, utbildningsnivå samt motiv att handla ekologiskt och motiv att inte handla ekologiskt. Vidare presenteras fråga 14, om respondenter handlar mer ekologiska livsmedel än konventionella livsmedel som är huvudfråga för analys (se bilaga 3, fråga 14). Form av sysselsättning var främst arbete (72 %). Av de som svarade var högsta utbildningsnivån universitet och högskola (23 %). De flesta av respondenterna, angav att de handlar själva (64 %), medan en lägre andel svarade att det var ett gemensamt ansvar (37 %). Miljöskäl (54 %) och hälsoskäl (42 %) var de främsta motiven till att handla ekologiskt. Priset var det avgörande motivet till att inte handla ekologiskt (68 %). Det var fler som angav nej (65 %) till att inte handla ekologiska frukter, grönsaker och rotfrukter. Respondenter som svarade arbetslös, pensionär, grundskola eller boende med föräldrar framförs inte i tabellen då svarsfrekvensen var låg.

Tabell 1 Frekvenstabell över studerad målgrupp

N=60 Kvinna; n=30 Man; n=30		
Sysselsättning	Frekvens	Procent
Arbetar	43	71,7
Studerar	14	23,3
Utbildningsnivå		
Gymnasium	24	40
Universitet/Högskola	36	60
Handlar i hushållet		
Själv	38	63,5
Gemensamt ansvar	22	36,6
Motiv till att handla ekologiskt		
Miljöskäl	27	54
Djurens livskvalitet	10	20
Hälsoskäl	21	42
Andra människors hälsa	6	12
Ekonomi	2	4
Andra motiv	1	2
Motiv till att inte handla ekologiskt		
Ointresse	3	5,7
Priset	36	67,9
Produkterna finns inte i butiken	8	15,1
Otillräcklig information om ekologiska livsmedel	7	13,2
Köper du mer eko frukt/grön/rot jämfört med konventionell frukt/grön/rot		
Ja	21	35
Nej	39	65

I tabell 2 redovisas att det inte finns något signifikant samband mellan att handla mer ekologiskt jämfört med kvinnor och män. Respondenter som svarat att de handlar mer ekologiskt anger i högre utsträckning att miljöskäl är ett motiv och ett signifikant samband kan påvisas χ^2 (df 1)= 6,128, $p < 0,05$. Detta innebär att de som handlar mer ekologiskt oftare uppger motivet miljöskäl jämfört med andra motiv. Respondenter som svarat att de handlar mindre ekologiskt anger i högre utsträckning pris som anledning, där ett signifikant samband kan erhållas χ^2 (df 1)= 3,956, $p < 0,05$. Det innebär att pris är en stark faktor till att inte handla ekologiskt. Respondenter har i mindre utsträckning angett andra motiv till att inte handla ekologiskt. Det finns ett svagt signifikant samband mellan att handla mer ekologiskt jämfört med att handla ekologiska livsmedel som frukt, grönsaker och rotfrukter, χ^2 (df 2)= 24,835, $p < 0,01$. Det innebär att sannolikheten är något större att respondenter oftare väljer att handla ekologisk frukt, grönsaker och rotfrukter jämfört med konventionella grödor. Respondenter har kunnat ange flera motiv, därav är frekvensandelen högre på vissa delar i tabellen.

Tabell 2 Korstabell och chi-square Handlar respondenter mer ekologiskt än konventionellt * Kön och Motiv

N=60	Ja	Nej	p-värde
Kön			0,787
Kvinna	11	19	
Man	10	20	
Motiv att handla ekologiskt			
Miljöskäl	14	26	0,013
Djurens livskvalitet	4	33	0,717
Hälsoskäl	9	27	0,349
Andra människors hälsa	2	35	0,928
Motiv att inte handla ekologiskt			
Priset	9	12	0,047
Produkterna finns inte i butiken	5	36	0,08
Otillräcklig information om ekologiska livsmedel	2	34	0,704
Handlar du ekologisk frukt, grönsaker och rotfrukter	21	39	0,000

4.2 Aspekter som är viktiga för konsumenter vid köp av ekologiskt

I tabell 3 kan det utläsas att större andel män svarade att det är viktigt med ekologiskt producerat vid köp av frukt, grönsaker och rotfrukter (45 %), jämfört med kvinnor (27 %). Det kan även ses att fler kvinnor svarat att ekologiskt producerat är mycket viktigt (27 %). Det är en relativt jämn fördelning mellan kvinnor och män som svarat något viktigt på frågan om lokalt producerat är betydande vid köp av frukt, grönsaker och rotfrukter. Fler män svarade viktigt (35 %) jämfört med kvinnor (23 %). Både kvinnor (63 %) och män (67 %) angav att de inte handlar mer ekologiskt jämfört med konventionella livsmedel. Färskhets vid köp av frukt, grönsaker och rotfrukter ansågs som mycket viktigt för både kvinnor (70 %) och män (50 %). Det var högre andel män som svarade att de skulle handla mer ekologiska livsmedel om antalet produkter och varumärken ökade (40 %), jämfört med kvinnor (29 %). Både kvinnor (50 %) och män (40 %) skulle handla mer ekologiskt om priset sänktes. Kvinnor (21 %) och män (20 %) svarade likvärdigt på att de skulle handla mer ekologiska livsmedel om produkterna synliggjordes mer i butiken. Det är en relativt jämn fördelning mellan kvinnor och män vad gäller att handla ekologiska livsmedel så som frukt, grönsaker och rotfrukter. Kvinnor angav i något högre utsträckning att de handlar ekologiska bananer (70 %) jämfört med män (53 %).

Tabell 3 Korstabell Kön * Allmänna frågor om ekologiskt, konventionellt och närodlat livsmedel

N=60	Frekvens	Kvinna%	Frekvens	Man %
Brukar du köpa ekologiska livsmedel eller konventionella livsmedel %				
Ja ofta	9	30	8	26,7
Ibland	18	60	16	53,3
Nej	3	10	6	20
Ekologiskt producerat %				
Viktigt	8	26,7	13	44,8
Mycket viktigt	8	26,7	3	10,3
Lokalt producerat i länet där du bor %				
Något viktigt	11	36,7	11	37,9
Viktigt	7	23,3	10	34,5
Mycket viktigt	9	30	6	20,7
Lågt pris %				
Något viktigt	16	57,1	15	53,6
Viktigt	6	21,4	8	28,6
Mycket viktigt	5	17,9	2	7,1
Färskhet %				
Något viktigt	2	6,7	1	3,6
Viktigt	7	23,3	13	46,4
Mycket viktigt	21	70	14	50
Handlar du eko frukt/grön/rot mer än konventionella frukt/grön/rot %				
Ja	11	36,7	10	33,3
Nej	19	63,3	20	66,7
Angav oftast köp av				
Bananer	21	70	16	53,3
Vad skulle få dig att köpa mer ekologiska livsmedel %				
Om antalet produkter och varumärken att välja mellan ökar	7	29,2	10	40
Om priset sänks	12	50	10	40
Om produkterna synliggörs mer i butiken så att de blir lättare att hitta	5	20,8	5	20

Hur lätt det är att hitta ekologiska livsmedel i butiken korrelerar svagt negativt med hur ofta respondenter handlar ekologiska livsmedel ($r = -0,217$), vilket redovisas i tabell 4. Det innebär att variabelns värde minskar där den andra ökar, då värdet är -1 blir korrelationen negativ. Därmed finns inget signifikant samband mellan fråga 12 och 13 (se bilaga 3). Ekologiskt producerat korrelerar negativt med hur lätt det är att hitta ekologiska livsmedel i butiken ($r = -0,443$). Lokalt producerat i länet där du bor korrelerar negativt med hur lätt det är att hitta ekologiska livsmedel i butiken ($r = -0,510$). Lågt pris korrelerar svagt negativt med hur lätt det är att hitta ekologiska livsmedel i butiken ($r = -0,177$). Färskhet korrelerar svagt negativt med hur lätt det är att hitta ekologiska livsmedel i butiken ($r = -0,281$). Vidare innebär det att om p-värdet är lägre än det signifikanta värdet ($p < 0,05$, $p < 0,01$) blir det negativa sambandet mellan de studerade variablerna signifikant säkerställt.

Tabell 4 Bivariat korrelation Hur lätt är det att hitta ekologiska livsmedel i butiken * Hur ofta ekologiska livsmedel handlas och faktorer

N=60	Korrelationsvärde	p-värde
Hur ofta ekologiska livsmedel handlas	-0,217	0,096
Ekologiskt producerat	-0,443	0,05
Lokalt producerat i länet där du bor	-0,51	0,000
Lågt pris	-0,177	0,191
Färskhet	-0,281	0,032

Den binära logistiska regressionen som kan ses i tabell 5, är fråga 14 huvudfråga i jämförelse för olika variabler som presenteras. Oddset för kvinnor är inte signifikant i jämförelse att kvinnor handlar mer ekologiskt än konventionellt jämfört med referensgruppen. Tidigare påvisades det att det är en relativt jämn fördelning mellan kön till att handla mer konventionella livsmedel jämfört med ekologiska livsmedel (se tabell 3). Det innebär att kvinnor inte handlar mer ekologiskt jämfört med män. Oddset för åldersgrupperna är inte signifikant i jämförelse med att handla mer ekologiskt än konventionellt. Det innebär att de åldersgrupper som undersökts inte köper mer ekologiskt jämfört med referensgruppen, dock är det ca 5 gånger större sannolikhet att åldersgruppen 46-55 köper mer ekologiskt. Utbildning har inte ett signifikant samband med att respondenter handlar mer ekologiskt. Motivet miljöskäl har ett signifikant samband med att handla mer ekologiskt, där oddset är 6,375 ($p > 0,05$). Detta innebär att de respondenter som handlar mer ekologiskt har ca 6 gånger större sannolikhet att handla ekologiskt av miljöskäl jämfört med andra motiv. Det är ca 3 gånger större sannolikhet att respondenter handlar ekologiskt av hälsoskäl korrelerat med andra motiv.

Tabell 5 Binär logistisk regression Jämförelser mellan att handla mer ekologiskt	OR	95% CI
Kön		
Kvinna	0,864	0,299 - 2,498
Man	ref	
Ålder		
Gammal, 56-65	ref	
23-33	3,8	0,59 - 24,462
34-45	5	0,64 - 39,059
46-55	5,333	0,618 - 45,991
Utbildningsnivå		
Grundskola	ref	
Gymnasium	0,885	0,298 - 2,625
Universitet/högskola	1,13	0,381 - 3,354
Motiv till att köpa ekologiskt		
Andra motiv	ref	
Miljöskäl	6,375	1,622 - 25,05
Djurens livskvalitet	1,347	0,259 - 7,009
Hälsoskäl	3,366	0,814 - 13,919
Andra människors hälsa	0,436	0,037 - 5,088
Motiv till att inte köpa ekologiskt		
Andra motiv	ref	
Ointresse	0,314	0,019 - 5,179
Priset	0,208	0,042 - 1,026
Produkterna finns inte i butiken	1,286	0,182 - 9,104
Otillräcklig information om ekologiska livsmedel	0,251	0,028 - 2,237

4.3 Attityder och förtroende för ekologiskt

I tabell 6 visas att en låg andel (16 %) anser att det både är lätt att hitta ekologiska livsmedel i butiken samt att de handlar ekologiska livsmedel regelbundet mer än 1 gång per vecka (se bilaga 1). En stor andel anser att det är något svårt att hitta ekologiska livsmedel i butiken (74 %), dock handlar respondenter ekologiska livsmedel, ofta 3-4 gånger per månad. Vidare anger respondenter att ekologiska livsmedel är något svårt att hitta i butik samt att det handlas mindre ofta, 1 gång per månad (67 %).

Både kvinnor (43 %) och män (47 %) är uppvuxna på ekologiska livsmedel och konventionella livsmedel (se tabell 7, bilaga 1). Främsta informationskälla var utbildning och skola för både kvinnor (97 %) och män (90 %). Generellt upplever både kvinnor (83 %) och män (87 %) förtroende för att produkter som uppges vara ekologiska uppfyller kriterierna för ekologisk odling. En låg andel upplever inte förtroende om att ekologisk odling uppfyller kriterierna, där främsta orsakerna var, ”misstro om att ekologiska livsmedel inte genomgått KRAV certifiering”, ”vet ej om lagstiftning i andra länder där ekologiska livsmedel är odlat” samt ”svårt att lita på vad som är ekologiskt”.

I tabell 8 (se bilaga 1) redogörs för påståenden där respondenter instämmer, där de mest frekventa påståenden är: Att köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om miljön (65 %). På påståendet: Köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om vad jag stoppar i min kropp svarade 30 respondenter (50 %). Påståendet: Ekologiska produkter är fria från bekämpningsmedel fick en hög svarsfrekvens (45 %). En andel angav: Att köpa ekologiska livsmedel innebär att jag tror på en rättvis behandling av djur (45 %). 27 respondenter instämmer på påståendet: Att köpa ekologiska livsmedel stödjer till ett bättre samhälle (45 %).

4.4 Sammanfattning av resultat

Resultatet visar att respondenter har intresse för att handla ekologiska livsmedel så som frukt, grönsaker och rotfrukter. Det främsta motivet som respondenter angett till att handla ekologiskt är miljöskäl. Miljöskäl har ett signifikant samband med att handla mer ekologiskt, vilket innebär att respondenter anser att det är ett starkare skäl till att handla ekologiskt jämförelsevis med andra motiv. Det kunde även påvisas ett signifikant samband mellan pris i relation till att inte handla ekologiskt. Motivet pris är den största faktorn till att inte handla ekologiskt jämfört med andra motiv.

5. Diskussion

5.1 Resultatdiskussion

5.1.1 Konsumenter och ekologiska livsmedel

Huvudresultatet visar att priset, miljö- och hälsoaspekter var faktorer som främst påverkade respondenters köpvanor av ekologiska frukter, grönsaker och rotfrukter. Livsmedelssäkerhet, hälsa och miljöfrågor har ökat konsumenters engagemang för ekologiska livsmedel, dock redogörs det i bakgrunden att efterfrågan på ekologiska livsmedel fortfarande är förhållandevis liten [15]. Liknande kan det ses i resultatet, det inte finns något signifikant samband mellan kön och hur ofta ekologiska livsmedel handlas. Även att fler respondenter anger att de handlar mer konventionellt jämfört med ekologiskt. Vidare redogörs det i resultatdelen att det finns ett signifikant samband mellan respondenter som handlar ekologiskt och miljöskäl. Det påvisar en medvetenhet hos respondenterna om miljöeffekter vilket det konventionella odlingen medverkar till och kan påverka valet att välja ekologiskt före konventionellt. Det får anses som en positiv association och kan vara en stark anledning till att ekologisk försäljning kommer att öka i framtiden. Färre respondenter angav motivet hälsoskäl till att handla ekologiska livsmedel jämfört med miljöskäl. Vidare kunde det inte heller påvisas något signifikant samband mellan hälsoskäl och att handla mer ekologiska livsmedel. Emellertid har det påvisats att det är ca 3 gånger större sannolikhet att respondenter handlar ekologiskt av hälsoskäl. Respondenterna anser att hälsoskäl är ett viktigt motiv till att handla mer ekologiskt, dock med en längre procentandel jämfört med miljöskäl. Det tyder på att respondenterna är insatta och har kunskap om att bekämpningsmedel i konventionell mat har en negativ verkan för hälsan som det framgår i bakgrunden [15]. Detta förstärks även i följande påståenden där respondenter instämmer och som fått hög procentandel: Att köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om miljön, Köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om vad jag stoppar i min kropp och Ekologiska produkter är fria från bekämpningsmedel.

5.1.2 Påverkansfaktorer och vad konsumenter värdesätter

Ekologiskt och lokalt producerat är viktigt för både män och kvinnor vid köp av frukt, grönsaker och rotfrukter vilket redovisas i resultatdelen. Vidare var färskhet en mycket viktig aspekt för respondenterna. Liknande kan det ses i bakgrunden där konsumenterna värdesätter grönsaker som är ekologiskt och lokalt odlat jämfört med importerade grönsaker [25]. En tolkning blir att konsumenter tycks ha miljönytta i hänseende när ekologiska livsmedel handlas, vilket får anses som främjande för hållbar utveckling och ur miljösynpunkt. Respondenter angav i högre utsträckning att de handlar ekologiska bananer jämfört med andra frukter. Att flertal respondenter handlar ekologiska bananer får ses som positivt, då det tycks finnas kunskap hos respondenter att bananer är en av de frukter som besprutas hårdast och ger långvariga negativa konsekvenser på hela ekosystemet [18].

5.1.3 Faktorer som inverkar till att ekologiska livsmedel inte väljs

I bakgrunden redogörs att konsumenter som har en positiv inställning till ekologiskt är beredd att betala mer för ekologiska livsmedel [34]. Detta framkommer inte i resultatet, priset är den största faktorn till att respondenterna inte handlar ekologiskt och ett signifikant samband kan erhållas. Det är intressant att ekologiska livsmedel upplevs som dyrt av konsumenter, då livsmedelspriserna inte ökat jämfört med inflationen, i och med detta har maten blivit billigare [22]. En rad olika faktorer kan påverka till att konsumenter anser att det är för dyrt, dels ekonomiska faktorer som konsumenters inkomst och vidare väljer ett billigare livsmedel. Även andra aspekter påverkar konsumenters inställning till ekologiskt, såsom beteende och

kunskap [22]. Vidare påverkas benägenhet att köpa ekologiskt av socioekonomiska faktorer [24]. I bakgrund framfördes det att kön, ålder och utbildningsnivå påverkar till om konsumenter handlar ekologiskt eller konventionellt. Dock kunde det inte påvisas något signifikant samband mellan kön, ålder och utbildningsnivå jämfört med att handla mer ekologiskt i resultatet [24]. Vidare motbevisas hypotesen som nämndes under problemformulering, att socioekonomiska faktorer påverkar till om konsumenter handlar ekologiskt, då inget statistiskt säkerställande kunde ses. Ett samband mellan att kvinnor handlar mer ekologiskt jämfört med män redovisas i bakgrund [32]. Dock framförs det i resultatdelen att det är en relativt jämn fördelning gällande kvinnor och män till att handla ekologiskt. Generellt har respondenter förtroende för att produkter som uppges vara ekologiska uppfyller kriterierna för ekologisk odling. Emellertid är det intressant att en låg andel av respondenterna inte upplever förtroende för ekologisk odling, där främsta skälen var, ”osäkerhet att ekologiska livsmedel inte genomgått KRAV certifiering”, ”vet ej om lagstiftning i andra länder där ekologiska livsmedel är odlat” och ”svårt att lita på vad som är ekologiskt”. Liknande återges det i bakgrund, där konsumenter inte upplever tilltro för ekologiska livsmedel vilket kan grundas i att konsumenter känner tveksamhet kring kvalitet och attribut för ekologiska livsmedel [24]. Detta förstärker att information om ekologisk odling och vad ekologiskt betyder behöver förbättras och tydliggöras, i syfte för att öka konsumenters tilltro för ekologiska livsmedel och deras benägenhet att handla mer ekologiskt. Därmed finns association mellan studiens hypotes (se problemformulering) att brist på information om ekologiska livsmedel och attributsmärkning av ekologiskt inverkar till att konsumenter handlar mindre ekologiskt [29].

5.1.4 Förslag till hur ekologisk försäljning kan öka

Respondenter angav att de skulle handla mer ekologiska livsmedel om antalet produkter och varumärken skulle öka. Vidare skulle respondenter även handla mer ekologiska livsmedel om produkterna skulle synliggöras ytterligare i butiken. Respondenter upplever att ekologiska livsmedel är svåra att hitta i matbutiken. I bakgrunden påvisas att tydligare information behövs för att konsumenter ska göra kloka inköp av livsmedel. Detta förstärker att det finns ett stort informationsbehov gällande ekologiskt. Teorin *Social cognitive* kan användas för att förstärka möjligheterna till hur ekologisk försäljning kan öka genom intervention [27]. Det är viktigt att göra det enklare för konsumenter att välja bra livsmedel, detta genom att matbutiker tar mer ansvar genom att marknadsföra ekologiska livsmedel och använder kampanjer. Synliggörs ekologiska livsmedel i större utsträckning i matbutikerna kan ekologisk försäljning öka. Det kan även inverka till att konsumenters beteende och vanor förändras positivt, genom olika lärandeprocesser som finns i miljön. Ökar informationen om ekologiska livsmedel i konsumenters omgivning kommer det ekologiska valet att bli mer naturligt. En förutsättning blir även att konsumenter är informerade om vad ekologiskt innebär, för att påverka till att konsumenter gör medvetna val vid inköp av livsmedel [27]. Vidare är en central del att konsumenter efterfrågar mer ekologiskt, producenter tvingas då anpassa sig till efterfrågan och utbudet kommer att tillta, det kommer även att förbättra arbetsvillkoren för producenter vilket är en central del. En kritisk aspekt är att främst producenter utsätts och skadas av bekämpningsmedel och att problematiken inte tas på större allvar av myndigheter i världen. Livsmedel som produceras konventionellt har olika halter av bekämpningsmedel beroende på vilket land som de producerats i, då riktlinjer och bestämmelser för bekämpningsmedel kan skilja mellan länder. Därmed är det viktigt att gemensamma och striktare bestämmelser både inom EU och länder utanför tillkommer [8]. För att påverka till detta blir konsumentmakten betydande och att det utnyttjas i högre utsträckning av konsumenter [13]. En annan aspekt är att konsumenter handlar frukt, grönsaker och rotfrukter efter säsong, vilket är främjande både ur miljösynpunkt och ur ett ekonomiskt perspektiv.

5.2 Metoddiskussion

5.2.1 Osäkerfaktorn

Metoden som använts i studien har varit representativ, dock hade studiens tillförlitlighet kunnat öka. Osäkerhetsfaktorn kan ha påverkat resultatet och största faktorn till detta är att för få enkäter delades ut. Få signifikanta samband har erhållits eftersom det är svårare att upptäcka signifikanta samband vid ett urval som är litet. Risken för felmarginal är högre vid ett litet urval, jämfört med urval som är större. Den statistiska styrkan hade därmed varit bättre med ett större urval. Studiens resultat hade förstärkts om 100 enkäter delats ut istället för 60, ett tydligare signifikant samband hade sannolikt kunnat visas och det statistiska säkerställandet hade förbättrats. På grund av tidsbrist var detta inte möjligt. Därmed kan resultatet endast generaliseras till den här studien och inte jämföras med liknande studier [35].

5.2.2 Validitet och reliabilitet

För att en studie skall ha hög validitet avser det att frågorna i enkätundersökningen endast mäter det som den är avsedd att mäta [37]. Genom att utformningen av enkäten varit enkel och frågorna lätta att förstå, har det gett bättre precision och hög validitet. Reliabilitet beskriver tillförlitligheten för en studie, mätningen i en kvantitativ studie skall vara stabil och inte ha påverkats av slumpen. Mätningen ska även kunna vara så pass pålitlig att den ska kunna göras om vid ett senare tillfälle och upprepat resultat ska erhållas [37]. Det är möjligt att enkätundersökningen kan göras om och ett liknande resultat kan nås. Genom att systematiskt förhållit till dessa aspekter kan det påvisas att studien håller en hög grad av validitet och reliabilitet.

En styrka i studien är att frågorna i enkätundersökningen var varierande och omfattande, detta gjorde det möjligt att göra flera olika typer av analyser gällande konsumenters betraktelsesätt av ekologiska livsmedel. Samtliga frågor i enkäten innehåller standardiserade frågor, vilket ger hög styrka [37]. Övervägande är de flesta frågorna i enkäten slutna frågor och med fasta svarsalternativ, vilket ses som en fördel då detta förenklade bearbetning och kodning i SPSS. Slutna frågor kan vara till en nackdel om respondenter anser att svarsalternativet inte passar, detta togs vid beaktande när enkäten utformades och där det ansågs viktigt att några frågor var öppna. Genom att ha några öppna frågor gavs respondenterna möjlighet att tillägga sådant som inte togs upp i de slutna frågorna. Vidare innehöll enkäten totalt 24 frågor, vilket ansågs som lämpligt i relation till att det inte skulle ta för lång tid att besvara enkäten. En styrka i metoden är att redan befintliga enkäter användes då de redan var kvalitetstestade [37]. En nackdel var dock att en av de befintliga enkäterna var från en survey och det skapade svårigheter att referera på ett korrekt sätt eftersom det inte fanns tillräcklig information [39]. Enkäten bedömdes dock som viktig att utgå från då den innehöll tydliga frågor inom det område som studien syftar till. Ett visst internt bortfall förekom i enkäten, enstaka frågor besvarades inte av en del respondenter [37]. Detta medförde att svarsfrekvensen minskade vad gäller för dessa frågor.

5.2.3 Selektionsbias

Vid utdelning av enkäter i matbutikerna kan tillfrågade respondenter som valde att delta ha upplevt stress och känt sig pressade vid besvarandet av enkäten. Detta då respondenterna egentligen var i matbutikerna i ett annat syfte, något som kan ha påverkat deras svar. När enkäterna delades ut vid träningsanläggningen hade respondenter möjlighet att sätta sig för att i lugn och ro besvara enkäten, vilket ger högre tillförlitlighet i deras svar. Detta kan bero på att miljön var annorlunda jämfört med matbutikerna, respondenterna kan ha upplevt att de

hade mer tid att medverka i enkätundersökningen. Individer som tränar är ofta intresserade av kost och träning, vilket kan påverka att de mer frekvent väljer ekologiskt. I det avseendet kan det ses som en nackdel att enkäter delades ut vid en träningsanläggning, då det kan ha inverkat till en skev fördelning av respondenter. Det kan ha påverkat risken för selektionbias, vilket innebär att ett systematiskt fel i resultat kan ha uppstått på grund av att en skev fördelning av urvalet [35].

5.2.4 Kodning av variabelvärden

Vid fråga 8, 9 och 17 angav en del respondenter fler svarsalternativ än vad som skulle anges. Detta kunde lösas genom att varje variabelvärde för dessa svarsalternativ fick en egen kolumn, där 1 fylldes i om respondenten svarat för just det svarsalternativet och där 0 stod för om de inte svarat [41]. Detta gjorde det möjligt att mata in fler svarsalternativ för de respondenter som angett fler svar på samma fråga. Öppna frågor visade sig vara svårt att koda på ett bra sätt, det kunde lösas genom textsvar. Det innebär att de mest frekventa och liknande svar blev till variabelvärden [41]. Fråga 22 avser att ta reda på om respondenter handlar ekologisk frukt, grönsaker och rotfrukter samt vad de oftast handlar. Frågan visade sig vara svår att koda på ett bra sätt, detta löstes genom att frukt, grönsaker och rotfrukter blev variabler och fick skilda kolumner. Frukt fick variabelvärde 1, grönsaker 2 och rotfrukter 3 detta möjliggjorde att på rätt sätt mata in om respondenter handlade både ekologisk frukt, grönsaker och rotfrukter. Nackdelen blev när respondenter svarat flera olika typer av frukter, exempel bananer, avokado och äpplen. Variabelvärdet svarar endast på om de handlar ekologisk frukt eller inte. En ny kolumn skapades därför för vad flest respondenter svarat när de brukade handla ekologisk frukt som exempel, vilket visade sig vara ekologiska bananer.

5.3 Slutsats

Mat utgör en viktig del i konsumenters vardag och där det förväntas att livsmedel ska vara säkra att äta. Visserligen är livsmedels säkerheten hög både i EU och Sverige genom lagstiftning samt kontroller. Emellertid har oron ökat hos forskare och konsumenter kring vilken verkan bekämpningsmedel som används i konventionella livsmedel kan ha på människor ur ett längre perspektiv. Ekologisk produktion är ett viktigt steg i rätt riktning för att minska problematiken som konventionella livsmedel medför. Ur konsumenters betraktelsesätt är det viktigt att definition av ekologiskt klargörs ytterligare samt att mer information tillkommer. Objektivt perspektiv blir att konsumenter inte är tillräckligt informerade som det har påvisats i resultat, detta kan förbättras genom informationsinterventioner i den sociala omgivningen där konsumenter befinner sig, vilket kan ske genom ökad marknadsföring och kampanjer i matbutiker för ekologiska livsmedel. Genom mer information om ekologiskt kan det påverka att konsumenter inser värdet i att utnyttja konsumentmakten för att utbudet av ekologiska livsmedel ska öka. Ekologiska märkningar kan behöva minska, då det upplevs förvirrande för konsumenter med för många ekologiska märkningar. Det ekologiska alternativet är inte enbart en miljöfråga, utan har även kommit att bli en betydelsefull konsumentfråga. Därmed är det viktigt att informationsbehovet tilltar för att fler konsumenter ska känna sig säkrare kring ekologiska frågor. Ökar konsumentmakten och efterfrågan på ekologiska livsmedel tilltar, kommer det även påverka på politisk nivå, där viktiga beslut tas för vidare satsningar för ekologisk odling. Det kan även leda till att de nationella folkhälsomålen preciseras ytterligare för att målen skall bli tydligare i främjandet för hållbar utveckling.

5.4 Förslag till framtida forskning

Det hade varit intressant med fördjupande studier om konsumenters betraktelsesätt av ekologisk odling och ekologiska livsmedel. Vidare hade det varit essentiellt om den här studien gjorts i större skala med fler respondenter och ur ett större geografiskt område, detta för att få en djupare förståelse av konsumenters synsätt om bekämpningsmedel i konventionella livsmedel. Ekologisk produktion medför flera positiva fördelar, dock har inget signifikant samband kunna påvisas om att ekologiskt är bättre i jämförelse med konventionell odling som beskrivits i bakgrunden. Detta styrker att fortsatt forskning behövs gällande ekologisk odling. Generellt behövs det även mer forskning gällande bekämpningsmedel och hormonstörande ämnen utifrån att det är komplext. Det behövs också fler studier kring hur ämnen i låga koncentrationer samverkar och vilken skadlig verkan det kan ha för individer. Detta för att säkrare och förbättrande bestämmelser ska tas avseende bekämpningsmedel i konventionella livsmedel, både på nationell och internationell nivå.

Referenslista

1. Nationalencyklopedin. Ekologisk odling. (Elektronisk) (2014) Tillgänglig: <http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/lang/ekologisk-odling> 2014-05-01.
2. Genetiskt modifierade livsmedel och foder (EG 32003R1829). Bryssel: Europaparlamentet.
3. The World Health Organization. Our Planet, Our Health, Our Future. (Elektronisk) (2012) Tillgänglig: http://search.who.int/search?q=Our+Planet%2C+Our+Health%2C+Our+Future&ie=utf8&site=who&client=en_r&proxystylesheet=en_r&output=xml_no_dtd&oe=utf8&getfields=doctype 2014-02-25.
4. Livsmedelsverket. Bekämpningsmedel - fördjupning. (Elektronisk) (2013) Tillgänglig: <http://www.slv.se/sv/grupp1/Risker-med-mat/Kemiska-amnen/Bekampningsmedel/Bekampningsmedel1/> 2014-02-10.
5. World Health Organization. Toxic hazards. (Elektronisk) (2014) Tillgänglig: <http://www.who.int/heli/risks/toxics/chemicals/en/> 2014-04-30.
6. Lidman U. Toxikologi: läran om gifter. Lund: Studentlitteratur; 2008.
7. Rekha, Naik S, Prasad R. Pesticide residue in organic and conventional food-risk analysis. Journal of Chemical Health & Safety 2006; 13(6):12-19.
8. Colborn T, Carroll L. Pesticides, sexual development, reproduction, and fertility: Current perspective and future direction. Human And Ecological Risk Assessment 2007; 13(5):1078-1110.
9. Colborn T. A case for revisiting the safety of pesticides: a closer look at neurodevelopment. Environmental Health Perspectives 2006; 114(1):10-17.
10. Guivant J. Heterogeneous and unconventional coalitions around global food risks: integrating Brazil into the debates. Journal Of Environmental Policy & Planning 2002; 4(3):231-245.
11. Badgley C, Moghtader J, Quintero E, Avilés-Vázquez K, Samulon A, Chappell M, et al. Organic agriculture and the global food supply. Renewable Agriculture and Food Systems 2007; 22 (2):86-108.
12. Dorais M. Organic production of vegetables: State of the art and challenges. Canadian Journal Of Plant Science 2007; 87(5):1055-1066.
13. Einarsson, Peter, Karlsson, Lena. Vad får jag när jag väljer ekologiskt? Faktaunderlag om ekologisk mat och ekologiskt lantbruk (Elektronisk) (2013) Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/search/sokresultat/ekologiskt> 2014-02-13.

14. Jensen K, Denver S, Zanolì R. Actual and potential development of consumer demand on the organic food market in Europe. *NJAS - Wageningen Journal Of Life Sciences* 2011; 58(3-4):79-84.
15. Naspetti S, Zanolì R. Organic Food Quality and Safety Perception Throughout Europe. *Journal Of Food Products Marketing* 2009; 15(3):249-266.
16. Boström M, Klintman M. State-centered versus nonstate-driven organic food standardization: A comparison of the US and Sweden. *Agriculture And Human Values* 2006; 23(2):163-180.
17. Wannberg, Anna, Jansson, Anders, Ericsson, Bengt-Göran. Rapport 4 – 2013: Kontroll av bekämpningsmedelsrester i livsmedel 2010 (Elektronisk) (2013) Tillgänglig: <http://www.slv.se/sv/Settings/Sok/?quicksearchquery=Kontroll+av+bekämpnings+medelsrester+i+livsmedel+2010> 2014-02-09.
18. Naturskyddsföreningen. Bekämpningsmedelsrester i våra fruktkorgar (Elektronisk) (2014) Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/node/17833> 2014-04-28.
19. Statens folkhälsoinstitut. Kunskapsunderlag Målområde 5, Sunda och säkra miljöer (sic) (Elektronisk) (2005) Tillgänglig: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/Kunskapsunderlag--Malomrade-5-Sunda-och-sakra-mijoer/> 2014-02-27.
20. Folkhälsomyndigheten. 10, Matvanor och livsmedel (Elektronisk) (2013) Tillgänglig: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/matvanor-och-livsmedel/> 2014-02-27.
21. Folkhälsomyndigheten. Goda matvanor (Elektronisk) (2013) Tillgänglig: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/matvanor-och-livsmedel/goda-matvanor/> 2014-05-08.
22. Jordbruksverket. Livsmedelskonsumtionen 1960-2006. Statistikrapport 2009:2. (Elektronisk) (2009) Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtion/livsmedelskonsumtionochpriser.4.5125de613acf69a0f68000637.html> 2014-04-29.
23. Sköld, Olof. Femton år som medlem i EU – Förändringar i konsumtionsmönstret. Rapport 2012:11. (Elektronisk) (2012) Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtion/livsmedelskonsumtionochpriser.4.5125de613acf69a0f68000637.html> 2014-04-29.
24. Holmberg, Ulrika, Steingrimsdottir, Hulda, Svensson, Åsa. Konsumenters köp av ekologisk mat – En forskningsöversikt. Centrum för konsumtionsvetenskap: CFK-rapport 2007:04. (Elektronisk) (2007) Tillgänglig: http://scholar.google.se/scholar?hl=en&q=Konsumenters+köp+av+ekologisk+mat+-+En+forskningsöversikt&btnG=&as_sdt=1%2C5&as_sdtp= 2014-04-02.

25. Ekelund L, Fernqvist F, Tjärnemo H. Consumer preferences for domestic and organically labelled vegetables in Sweden. *Acta Agriculturae Scandinavica: Section C, Food Economics* 2007; 4(4):229-236.
26. Ryden R. Smallholders, organic farmers, and agricultural policy - The case of Sweden compared with Denmark and Norway, from the 1970s to 2003. *Scandinavian Journal Of History* 2007; 32(1):63-85.
27. Bartholomew, L. K, Parcel, G.S. Kok, G. Gottlieb, N. Fernandez, H. Planning health promotion programs – an intervention mapping approach. San Francisco: Jossey-Bass, 2011.
28. Aertsens J, Mondelaers K, Verbeke W, Buysse J, Van Huylenbroeck G. The influence of subjective and objective knowledge on attitude, motivations and consumption of organic food. *British Food Journal* 2011; 113(10-11):1353-1378.
29. Paul J, Rana J. Consumer behavior and purchase intention for organic food. *Journal Of Consumer Marketing* 2012; 29(6):412-422.
30. Hjelmar U. Consumers' purchase of organic food products. A matter of convenience and reflexive practices. *Appetite* 2011; 56(2):336-344.
31. Roos E, Tjärnemo H. Challenges of carbon labelling of food products: a consumer research perspective. *British Food Journal* 2011; 113(8-9):982-996.
32. Curl C, Beresford S, Hajat A, Kaufman J, Moore K, Diez-Roux A, et al. Associations of organic produce consumption with socioeconomic status and the local food environment: Multi-Ethnic Study of Atherosclerosis (MESA). *Plos One* 2013; 8(7):1-8.
33. Lima G, Vianello F. Review on the main differences between organic and conventional plant-based foods. *International Journal Of Food Science & Technology* 2011; 46(1):1-13.
34. Smed S. Information and consumer perception of the "organic" attribute in fresh fruits and vegetables. *Agricultural Economics (United Kingdom)* 2012; 43(1):33-48.
35. Ejlertsson G. *Statistik för hälsovetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur; 2003.
36. Ejlertsson G. *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur; 2005.
37. Trost J, Hultåker O. *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur; 2007.
38. Lönn, Mikaela. Konsumentens dilemma. (Elektronisk) (2003) Tillgänglig: <http://epsilon.slu.se:8080/archive/00000141/> 2014-03-28.
39. Organic Food Questionnaire Survey 2014. (Elektronisk) (2014) Tillgänglig: <http://www.surveymonkey.com/s/organicdairy> 2014-03-05.
40. Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (Elektronisk) (2002) Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> 2014-04-23.
41. Wahlgren L. *SPSS - steg för steg*. Lund: Studentlitteratur; 2005.

Bilaga 1 - Tabellförteckning

Tabell 6 Korstabell mellan hur ofta ekologiska livsmedel handlas * Hur lätt är det att hitta ekologiska livsmedel i butiken

		Hur ofta handlar du ekologiska livsmedel %		
		Regelbundet mer än 1 gång/vecka	Ofta 3-4 ggr/månad	Ibland 1 gång/månad
Hur lätt är det att hitta ekologiska livsmedel i butiken %	Mycket lätt	16	10,5	6,7
	Lätt	24	5,3	6,7
	Något svårt	40	73,7	66,7
	Svårt	20	10,5	20

Tabell 7 Custom tabell över uppvuxen på ekologisk eller konventionell mat, informationskälla samt förtroende

N=60	Frekvens	Kvinna %	Frekvens	Man %
Är du uppvuxen på				
Ekologisk mat %	2	6,7	0	0
Konventionell mat	15	50	16	53,3
Båda	13	43,3	14	46,7
Informationskälla				
Tidningar, radio och TV	21	70	18	60
Butiksinformation	18	60	18	60
Producenter	28	93,3	25	83,3
Intresseorganisationer	27	90	26	86,7
Familj/vänner	20	66,7	24	80
Utbildning/skola	29	96,7	27	90
Förtroende				
Ja	25	83,3	26	86,7
Nej	3	10	3	10
Nej, varför	1	3,3	1	3,3

Tabell 8 Custom tabell Påståenden

N=60		Frekvens	Procent
Påståenden	Att köpa ekologiska produkter ger sund mat för mig och min familj	26	43,3 %
	Ekologisk mat smakar bättre än icke-ekologisk mat	17	28,3 %
	Att köpa ekologiska produkter betyder att jag stödjer lokala bönder och jordbruk	25	41,7 %
	Köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om vad jag stoppar i min kropp	30	50 %
	Att köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om miljön	39	65 %
	Att köpa ekologiska livsmedel är ett slöseri med pengar - allt smakar samma ändå	1	1,7 %
	Att köpa ekologiska livsmedel innebär att jag bryr mig mer om värde än priset	13	21,7 %
	Ekologiska produkter är fria från bekämpningsmedel	27	45 %
	Det är ingen skillnad mellan att köpa ekologisk mat eller konventionell mat	2	3,3 %
	Att köpa ekologiska livsmedel innebär att jag tror på en rättvis behandling av djur	27	45 %
	Att köpa ekologiska livsmedel stödjer till ett bättre samhälle	27	45 %

Bilaga 2 - Missivbrev

2014-04-01, Gävle

Din åsikt om ekologisk mat – inbjudan att medverka i en undersökning

Hej,

Jag heter Irma Nordin och läser min sista termin på det Hälsopedagogiska programmet vid Högskolan i Gävle. Denna termin skriver jag mitt examensarbete med inriktning mot folkhälsovetenskap, där dess syfte är att undersöka konsumenters synsätt gällande ekologiska livsmedel avseende frukt, grönsaker och rotfrukter.

Enkäten tar ca 5-10 minuter att fylla i och grundar sig på generella frågor rörande ditt synsätt gällande ekologisk och icke ekologisk mat. Genom att medverka i den här enkätundersökningen kan Du bidra med betydelsefull kunskap om hur konsumenter tänker kring ekologisk mat - uppfattningar och informationsbehov.

Din medverkan är naturligtvis frivillig och du har rätt att avbryta din medverkan om så önskas innan du lämnar in enkäten. Ditt deltagande kommer att vara anonymt. Insamlad data kommer att behandlas konfidentiellt, utan att någon enskild person kan identifieras.

Tack på förhand!

Vänligen,
Irma Nordin

Kontaktuppgifter

Irma Nordin, hhp11inn@student.hig.se

Handledare, Maria Lennernäs Wiklund, maria.lennernas@hig.se

Bilaga 3 - Enkät

Högskolan i Gävle
Hälsopedagogiska programmet

2014-04-03

Enkät om ekologiska livsmedel avseende frukt, grönsaker och rotfrukter

Vänligen svara så fullständigt som möjligt!

1. Man Kvinna
2. Ange din ålder _____
3. Din främsta sysselsättning, välj 1 alternativ
 Arbetar Studerar Arbetslös Pensionär
Annat.....
4. Vänligen ange din högsta utbildningsnivå
 Grundskola
 Gymnasium
 Universitet/högskola
5. Boendesituation
 Själv
 Med partner
 Med föräldrar
 Annat.....
6. Handlar Du huvudsakligen mat i ditt hushåll?
 Ja
 Nej
 Gemensamt ansvar
7. Brukar Du köpa ekologiskt producerade livsmedel så som frukt (äpplen, apelsiner), grönsaker (gurka, tomat, paprika) och rotfrukter (potatis, morötter, palsternacka)?
 Ja, ofta
 Ibland
 Nej (Hoppa direkt till fråga 9)
8. Vilket är Ditt främsta motiv för att köpa ekologiskt? (Välj 1 alternativ)
 Miljöskäl
 Djurens livskvalitet
 Hälsoskäl
 Andra människors hälsa
 Ekonomi
 Andra motiv.....

9. Vilket är Ditt främsta motiv för att inte köpa ekologiskt? (Välj 1 alternativ)

- Ointresse
- Priset
- Hälsoskäl
- Produkterna finns inte i butiken
- Otillräcklig information om ekologiska livsmedel
- Andra motiv.....

10. Är du uppvuxen på

- Ekologisk mat
- Icke-ekologisk mat
- Båda

11. Hur viktig är varje attribut för dig när du köper frukt, grönsaker och rotfrukter?

	Inte alls viktigt	Något viktigt	Viktigt	Mycket viktigt
Ekologiskt producerat				
Lokalt producerat i länet där du bor				
Lågt pris				
Färskhet				
Förpackning				

12. Hur pass lätt tycker Du att det är att hitta de ekologiska produkterna i butiken? Ringa in vad som stämmer bäst för ditt synsätt, 1 = Mycket lätt 5= Mycket svårt

Mycket lätt 1 2 3 4 5 Mycket svårt

13. Hur ofta handlar du ekologiska livsmedel så som frukt/grönsaker/rotfrukter?

- Regelbundet (mer än 1 gång per vecka)
- Ofta (3-4 gånger per månad)
- Ibland (1 gång per månad)
- Aldrig

14. Generellt sett, köper Du ekologisk frukt/grönsaker/rotfrukter mer än icke-ekologisk frukt/grönsaker/rotfrukter?

- Ja
- Nej

15. Upplever du att du har bättre hälsa av att äta ekologisk mat jämfört med icke-ekologisk mat?

- Ja
- Nej
- Varken eller

16. Har Du förtroende för att produkter som uppges vara ekologiska verkligen uppfyller kriterierna för ekologisk odling?
- Ja
 - Nej, varför.....
17. Vilken är Din viktigaste informationskälla för att få kunskap om ekologisk produktion/livsmedel? (Välj 1 alternativ)
- Tidningar, radio och TV
 - Butiksinformation
 - Producenter
 - Intresseorganisationer, exempelvis Naturskyddsföreningen
 - Familj/vänner
 - Utbildning/skola
18. Vad skulle få Dig att köpa mer ekologiska livsmedel? (Rangordna med siffror, 1 till 3)
- Om antalet produkter och varumärken att välja mellan ökar
 - Om priset sänks
 - Om produkterna synliggörs mer i butiken så att det blir lättare att hitta
19. Vet Du vad ekologisk produktion innebär?
- Ja
 - Nej
20. Vänligen kryssa för minst 3 av följande påståenden som stämmer bäst för Dig
- Att köpa ekologiska produkter ger sund mat för mig och min familj
 - Ekologisk mat smakar bättre än icke-ekologisk mat
 - Att köpa ekologiska produkter betyder att jag stödjer lokala bönder och jordbruk
 - Köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om vad jag stoppar i min kropp
 - Att köpa ekologiska livsmedel visar att jag bryr mig om miljön
 - Att köpa ekologiska livsmedel är ett slöseri med pengar - allt smakar samma ändå
 - Att köpa ekologiska livsmedel innebär att jag bryr mig mer om värde än priset
 - Ekologiska produkter är fria från bekämpningsmedel
 - Det är ingen skillnad mellan att köpa ekologisk mat eller icke-ekologisk mat
 - Att köpa ekologiska livsmedel innebär att jag tror på en rättvis behandling av djur
 - Att köpa ekologiska livsmedel stödjer till ett bättre samhälle
21. Anser Du att kvalitét och utseende är lika bra för ekologisk frukt/grönsaker/rotfrukter jämfört med icke ekologisk frukt/grönsaker/rotfrukter?
- Ja
 - Ibland
 - Nej
22. När Du köper ekologisk frukt, grönsaker och rotfrukter, vad köper du oftast?
-

23. Anser Du att ekologiska livsmedel är viktigt/oviktigt för framtiden gällande befolkningens hälsotillstånd? Vänligen motivera varför

24. Vill Du tillägga något som inte tagits upp i enkäten?

Tack för Din medverkan!